

Törökország regionális hatalmisága csúcsán

Az 1923-ban létrejött Török Köztársaság hosszú utat tett meg. Az első világháborús vereséget, majd a lausanne-i békét kiharcoló honvédő háborút követően az alapító Mustafa Kemal Atatürk által kijelölt „béke itthon, béke a világban” doktrína évtizedeken át meghatározta a Török Köztársaság külpolitikáját. Bár az országnak minden adottsága (stratégiai helyzete, NATO-tagsága, népessége, területe, a szorosok) megvolt ahhoz, hogy regionális hatalom legyen több térség metszéspontjában, a török külpolitika aktivizálódása a Recep Tayyip Erdoğan-vezette AKP hivatalba lépéséhez köthető. Ebben a világpolitikai és a regionális folyamatoknak ugyanúgy szerepe volt, mint a Törökországon belüli társadalmi változásoknak.

Ankara a 21. század első évtizedében megkezdhette csatlakozási tárgyalásait az Európai Unióval, miközben a „nulla probléma a szomszédokkal” politika következtében – jelentős soft power kisugárzással és a tágabb térség konfliktusaiban a „jószándékú közvetítő” szerepében fellépve – régóta nem tapasztalt népszerűsége tett szert. Az arab tavasz eseményei azonban, úgy tűnt, zátonyra futtatják az Ahmet Davutoğlu külügyminiszter, majd miniszterelnök nevéhez fűződő külpolitikát. A szíriai polgárháborúban ez a kudarc egyre inkább összekapcsolódott Törökország máig legnagyobb biztonságpolitikai kihívásával, a kurdkérdéssel.

A szíriai polgárháború látszólag gátat szabott a kibontakozó török regionális hatalmiságnak: Bassár al-Aszad, kormánya máig nem bukott meg, pedig a török vezetés már az első néhány hónap után emellett foglalt állást. Törökországba több mint kétmillió szíriai menekült érkezett, miközben a határ mentén megalakult a szíriai kurdok kvázi-autonómiája. A nyugati szövetségesek műveleteit Szíriában egyetlen szárazföldi erőként segítő kurdok így történelmi esélyhez jutottak, miközben a török félelmek nem találtak fogadtatásra, és az általuk javasolt biztonsági sáv sem jött létre. Az orosz gép lelövése pedig újabb feszültséget eredményezett.

A 2016. július 15-i puccskísérlet a nyugati szövetségesek számára feloldhatatlan demokráciaparadoxont, Törökország számára egyedülálló lehetőséget teremtett: miközben a nemzetközi közösség minden támogatást megad a legitim török kormánynak, annak belpolitikai lépései heves ellenzést váltanak ki. A hirtelen török–orosz közeledésnek is szerepe lehet abban, hogy az Egyesült Államok a szíriai kurdokat visszavonulásra szólította fel az Eufrátesztől keletre, miközben Törökország csatlakozott az Iszlám Állam elleni koalícióhoz és – ha csak korlátozott számban is, de – a török hadsereg átlépte a török–szíriai határt, és műveletekbe kezdett Dzsarábulusz körzetében. A török hadsereg fellépése bel- és külpolitikai üzenetet is hordoz: egy olyan helyzetben, amikor a hadsereg vezetőinek jelentős része börtönben van a puccskísérlet miatt, egy sikeres hadművelet azt mutatja, hogy mindez az ország védelmében nem okoz törést. Másrészt a tény, hogy az Egyesült Államok végül NATO-szövetségese mellett foglalt állást és figyelembe vette annak biztonságpolitikai igényeit, azt mutatja, hogy Törökország regionális hatalomként képes érdekeinek megvédésére és érvényesítésére.